

Krzysztof Koreleski

**DZIAŁANIA ROLNO-ŚRODOWISKOWE
NA RZECZ OBSZARÓW NATURA 2000 W KRAJACH UE**

***AGRI-ENVIRONMENTAL ACTIVITIES FOR NATURA 2000
AREAS IN THE EU COUNTRIES***

Streszczenie

Obszary Natura 2000 obejmują ok. 21,5 tys. specjalnych obszarów ochrony siedlisk (12,8% terytorium UE) oraz ok. 4,8 tys. obszarów specjalnej ochrony ptaków (10% powierzchni). Program rolno-środowiskowy w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, obejmujący 9 pakietów, służy poprawie środowiska przyrodniczego i ma istotne znaczenie dla realizacji celów sieci Natura 2000.

Dla przykładu w Austrii w ramach ochrony krajobrazu kulturowego rzeki Lafnitz, realizowany jest program rolno-środowiskowy (ekstensywna gospodarka łąkowa) służący zachowaniu naturalnych walorów tego cieku i terenów nadrzecznych.

We Francji na obszarze Parku Natury Brenne wprowadzono tzw. kontrakty zrównoważonego rolnictwa obejmujące ekstensywny wypas zwierząt, łowiectwo, hodowlę ryb itp.

W Hiszpanii przykładem służącym ochronie cennych ekosystemów jest projekt Zintegrowanego zarządzania w rolnictwie wokół mokradeł położonych w południowej części Andaluzji (redukcja zabiegów agrotechnicznych, zakaz wypalania chwastów itp.).

W Polsce, obecne programy rolno-środowiskowe, których realizacja obejmuje okres 2007–2013 opierają się na zasadzie dobrej praktyki rolniczej – przyjaznej dla środowiska.

Na małej wyspie Stora Karlsö koło Gotlandii (Szwecja) wdrażany jest program restytucji otwartego krajobrazu użytków zielonych, przy redukcji zakrzewień jałowca i usuwaniu roślin egzotycznych – oparty na zrównoważonej gospodarce kośno-wypasowej (owce).

Dobrym przykładem programu rolno-środowiskowego jest Halkyn Mountain (Wlk. Brytania), w których racjonalnie połączono zalety użytkowania zasobów naturalnych (wapień) z dziedzictwem przyrodniczym obszaru (edukacja ekologiczna, określenie zasad wypasu owiec, pomoc dla biznesu).

Programy rolno-środowiskowe w UE starają się skutecznie godzić ochronę różnorodności biologicznej z nieskrępowanym rozwojem społeczno-gospodarczym.

Słowa kluczowe: obszary Natura 2000, działania rolno-środowiskowe, UE

Summary

Natura 2000 areas embrace approx. 21.5 thousand special habitat protection areas (12.8% of the EU territory) and approx. 4.8 thousand special bird protection areas (10% of the EU territory). Polish National Agri-environmental Scheme with its 9 work packages, part of the Rural Development Policy for the years 2007–2013, helps to improve Polish natural environment and constitutes a significant contribution to the realisation of Natura 2000 goals.

For example, an agri-environmental scheme realised in Austria as part of the activities for the protection of the Lafnitz River cultural landscape (extensive meadow management) helps to safeguard natural assets of this river and riparian areas.

Brenne regional national park in France introduced so-called sustainable agriculture contracts involving extensive grazing, hunting, fish farming, etc.

An integrated agriculture management project for marshy areas situated in the southern part of Andalusia (reduction of agrotechnical measures, ban on weed abatement burning) is a Spanish example of activities for the protection of valuable ecosystems.

In Poland, current agri-environmental schemes realised for the years 2007–2013 are based upon the principle of good and environment-friendly agricultural policies.

A small island Stora Karlsö next to Gotland (Sweden) is implementing a restoration programme for its grassland open landscape: the reduction of juniper bushes and exotic plants is based upon the principle of sustainable grazing and mowing economy.

Halkyn Mountain in Great Britain is yet another good example of an agri-environmental scheme which combines the advantages of natural resource exploration (limestone) with the natural heritage of the region (ecological education, definition of sheep grazing principles, assistance for entrepreneurs).

EU agri-environmental schemes attempt at a successful combination of ecological diversity protection with unrestricted social and economic development.

Key words: Natura 2000 areas, EU agri-environmental activities

WSTĘP

Obszary Natura 2000 utworzone są w celu ochrony bioróżnorodności oraz krajobrazu na terenie parków UE. Są one narzędziem systemowym opartym na skutecznej prewencji, ochronie i restytucji wartości przyrodniczych, kontrolę i monitoring. Jako europejski system ekologiczny sieć Natura 2000 tworzona jest na mocy dwóch dyrektyw: tzw. Ptasiej [1979] oraz Siedliskowej [1992], w celu zachowania siedlisk naturalnych, cennych gatunków flory i fauny.

Ważnym elementem zarządzania siecią Natura 2000 na terenach rolniczych jest wdrażanie tzw. programów rolno – środowiskowych, które obecnie stanowią część Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, finansowanego przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Podstawowe wymagania przy realizacji programów rolno-środowiskowych dotyczą zasad stosowania nawozów i środków ochrony roślin, sposobu przechowywania nawozów, ochrony siedlisk przyrodniczych oraz ochrony gleb i wód. Stosując metodę analizy logicznej i opisowej, w artykule przedstawiono ogólnie sieć Natura 2000 we Wspólnocie i jej struktury, zakres programu rolno-środowiskowego oraz przykłady działań proekologicznych na terenach wiejskich w wybranych krajach UE.

W pracy oparto się na danych zawartych w literaturze przedmiotu oraz stronach internetowych Komisji Europejskiej, różnych instytucji (ministerstwa, agencje), czy dotyczące planów realizacyjnych.

OBSZARY NATURA 2000 W UE

Do starych krajów członkowskich UE, które w okresie ostatnich lat ukończyły proces wyznaczania obszarów Natura 2000 (N-2000) w 2004 r. dołączyła Polska a w 2007 r. Rumunia i Bułgaria, nie pozostając daleko w tyle pod względem zaawansowania tych prac.

Według danych zawartych na stronach internetowych Komisji Europejskiej do końca lipca 2007 r. oficjalnie zgłoszono do tej komisji blisko 21,5 tys. specjalnych obszarów ochrony siedlisk obejmujące 12,8% powierzchni UE oraz ponad 4,8 tys. obszarów specjalnej ochrony ptaków stanowiących 10% powierzchni UE. W 18 krajach członkowskich obszary N-2000 obejmują ponad 10% ich terytorium, a w Słowenii ponad 31%. Aktualnie sieć N-2000 obejmuje ok. 20% powierzchni UE. Kraje, które pominęły pewne obszary, są wzywane przed Trybunał Sprawiedliwości, a niekiedy także obciążane znacznymi karami pieniężnymi.

Sieć N-2000 liczy obecnie w Polsce 490 obszarów (5,2 mln ha), co stanowi 16,8% powierzchni kraju, które dzielą się na obszary ochrony ptaków (11,8% powierzchni terytorium) oraz obszary ochrony siedlisk (5,1% powierzchni kraju).

W strukturze użytków gruntowych obszarów N-2000 w Polsce dominują lasy (55%) i użytki rolne (ok. 30%), których połowę stanowią trwałe łąki i pastwiska.

Na obszarach rolnych, do których odnosi się Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 występuje 17 typów siedlisk naturalnych powiązanych z użytkami zielonymi i nieużytkami, na których występuje 10 cennych gatunków ptaków. Siedliska te i ptaki objęte są m.in. wsparciem w ramach programu rolno-środowiskowego.

PROGRAM ROLNO-ŚRODOWISKOWY

Program rolno-środowiskowy (PRŚ) w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 służący poprawie środowiska przyrodniczego i obszarów wiejskich ma istotne znaczenie dla realizacji rolniczej przyjaznej dla środowiska ochrony cennych elementów flory i fauny oraz ich habitatów, które na poziomie gospodarstwa wdrażane są przez okres nie krótszy niż 5 lat. PRŚ jest zatem instrumentem aktywnej ochrony środowiska naturalnego w odniesieniu do nieleśnych zbiorowisk roślinnych i ostoi gatunków powiązanych z obszarami rolniczymi.

Rolnicy UE w PRŚ mogą uzyskać wsparcie finansowe w ramach 9 pakietów:

1. Rolnictwo zrównoważone – oparty na prawidłowym doborze roślin oraz nawozów;
2. Rolnictwo ekologiczne – promujący produkcję metodami biologicznymi;
3. Ekstensywne trwałe użytki zielone – ograniczający koszenie, wypas i nawożenie;
4. Ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk naturalnych poza obszarami N-2000;
5. Ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk naturalnych na obszarze N-2000;
6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie – promujący miejscowe odmiany roślin, tradycyjne sady;
7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich (rodzimych ras).

Propagowanie rolnictwa zrównoważonego (zintegrowanego) oraz rolnictwa ekologicznego (biologicznego) ma na celu przeciwdziałanie powstawaniu szkód w środowisku i krajobrazie naturalnym – głównie poprzez stosowanie odpowiednich płodozmianów i nawozów. W przypadku rolnictwa zrównoważonego stosowanie nawozów syntetycznych i pestycydów jest ograniczone, a w przypadku ekologicznego – wykluczone. Uprawa roślin w rolnictwie biologicznym winna odbywać się zgodnie z najlepszą wiedzą i praktyką rolniczą, przy zachowaniu dbałości o stan fitosanitarny roślin i ochronę gleby i dotyczy zarówno gruntów ornych, jak i użytków zielonych.

Ekstensywne wykorzystanie trwałych użytków zielonych użytkowanych w sposób kośny, pastwiskowy, czy mieszany, realizowane jest głównie poprzez opóźnianie terminów pokosów oraz ograniczenie obsady zwierząt. Ponadto łąki mogą też być przeorywane, wałowane lub dosiewane. Zaleca się ograniczenie nawożenia azotem. Działania te mają służyć zachowaniu naturalnych walorów krajobrazu oraz różnorodności biologicznej.

Ochrona zagrożonych ptaków i siedlisk zarówno na terenach N-2000, jak i poza nimi na obszarach wiejskich, należy do najważniejszych działań proekologicznych. Wsparciem finansowym jest objęte 10 gatunków ptaków (błotniak łąkowy, derkacz, czajka, biegus zmienny, kszyc, dabelt, rycyk, krwawodziób, kulik wielki, wodniczka) i 17 typów siedlisk przyrodniczych występujących na użytkach rolnych (mechowiska, szuwary wielkoturzycowe, łąki trzęślicowe i selernicowe, murawy ciepłolubne, półnaturalne łąki wilgotne, półnaturalne łąki świeże, bogate gatunkowo murawy bliźniczkowe, słonorośla i użytki przyrodnicze). Na obszarach N-2000 działania sprowadzają się do zakazu wykonywania pewnych zabiegów agrotechnicznych (przeorywanie, podsiew), ograniczenia bądź zakazu nawożenia azotem, selektywnego stosowania środków ochrony roślin, zakazu stosowania ścieków i osadów ściekowych.

Poza obszarami N-2000 działania ochronne polegają na opóźnianiu terminu pokosów oraz odpowiednim sposobie koszenia (pozostawianie powierzchni nieskoszonej) z koniecznością zbioru biomasy, ograniczeń obsady zwierząt bądź zakazu wypasu.

Zachowanie lokalnych odmian roślin uprawnych polega na uprawie odpowiednich odmian roślin z kwalifikowanego materiału siewnego lub rozmnażanie nasion roślin dla potrzeb banku genów oraz pielęgnacji tradycyjnych sadów.

Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie polega na realizacji określonego programu ochrony tych zasobów.

Ochrona gleb i wód dotyczy stosowania w gospodarstwie międzyplonów ozimych lub ścierniskowych oraz wsiewek poplonowych służące utrzymaniu przez ziemię zielonej pokrywy na gruncie ornym mającym na celu przeciwdziałanie erozji mechanicznej i chemicznej. Do działań ochronnych należy również przyorywanie międzyplonu oraz obowiązek wznawiania zabiegów agrotechnicznych po 1 marca.

Strefy buforowe, podobnie jak miedze śródpolne, które tworzą 2. i 5. metrowe pasy pokryte roślinnością, służą ograniczeniu zanieczyszczenia wód (pasy wzdłuż cieków i zbiorników wodnych) lub zachowaniu różnorodności biologicznej (pasy pomiędzy dużymi polami ornymi). Ponadto stanowią one schronienie dla ptaków czy płazów. Obowiązuje w nich zakaz stosowania nawozów i środków ochrony roślin. Biomasa natomiast jest koszona i usuwana.

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ ROLNO-ŚRODOWISKOWYCH W KRAJACH UE

W **Austrii** obszary ekologiczne chronione obejmują 25% powierzchni, a sieć N-2000 ok. 20% obszaru kraju. Dobrym przykładem udziału programu rolno-środowiskowego w realizacji zadań chroniących tereny N-2000 jest Projekt ochrony krajobrazu kulturowego doliny rzeki Lafnitz (Lafnitztal) położonej na pograniczu Styrii i Burgenlandu. Autorowi artykułu projekt ten jest znany także dlatego, że w 2007 roku uczestniczył w międzynarodowych warsztatach

w Austrii, w ramach programu Interreg: „Cultural Landscapes”. Ochronie poddana jest sama rzeka Lafnitz oraz tereny nadrzeczne. Ok. 300 ha powierzchni wcześniej intensywnie użytkowanych rolniczo, obecnie jest wykorzystywane w sposób ekstensywny jako łąki lub zakrzewienia, a dalsze 610 ha terenów rolniczych przeznaczono na cele związane z ochroną naturalnych warunków funkcjonowania rzeki Lafnitz w krajobrazie.

Francja zaproponowała objęcie 7,7% swojego terytorium specjalną ochroną ptaków i 8,5% powierzchni w formie specjalnych obszarów ochrony siedlisk. We współpracy z dobrze rozwiniętymi w tym kraju stowarzyszeniami rolników przygotowuje się plany działania na rzecz N-2000 poprzez umowy rolno-środowiskowe.

Na obszarach przyrodniczo cennych tworzy się tzw. Regionalne Parki Natury, których celem jest zarządzanie dziedzictwem przyrody w sposób gwarantujący gospodarczy i społeczny rozwój regionu. Parki te, obejmujące blisko 10% powierzchni kraju, organizują badania i inwentaryzację przyrodniczą oraz wypracowują najlepsze praktyki gospodarowania.

Parki Natury są niejako naturalnym gospodarzem obszarów N-2000. Dla przykładu Park Natury Brenne położony nad rzeką Creuse w środkowo-zachodniej części kraju, o powierzchni 160 tys. ha zalesionego terenu o urozmaiconej rzeźbie, skupiającego ok. 1400 sztucznych jezior – jest cennym siedliskiem dzikich ptaków.

Głównym rodzajem działalności gospodarczej jest tu rolnictwo, a w szczególności wypas, łowiectwo, hodowla ryb oraz leśnictwo. Dla gruntów użytkowych rolniczo wprowadza się kontrakty „zrównoważonego rolnictwa” (odpowiednik naszych umów rolno – środowiskowych), w których rolnik zgadza się dostosować swoje gospodarowanie do potrzeb ochrony siedliska oraz prowadzić pełną dokumentację przeprowadzonych działań. Umowy dotyczą także ekstensywnej, tradycyjnej hodowli ryb.

Hiszpania wyznaczyła 19,1% swego terytorium jako obszary specjalnej ochrony ptaków oraz 23,4% powierzchni jako specjalne obszary ochrony siedlisk.

Przykładem działań służących ochronie cennych biotopów i biocenoz jest projekt: „Zintegrowane zarządzanie w rolnictwie wokół mokradeł o znaczeniu dla Wspólnoty” (zwany krócej „Zrównoważone mokradła”). Warunki ekologiczne tych mokradeł, położonych w południowej części Andaluzji, są wysoce zależne od działań człowieka. W ramach projektu „Zrównoważone mokradła” zaproponowano rolnikom stosowanie szerokiego zakresu praktyk, które redukują, eliminują lub zmieniają metodę prowadzenia orki oraz zakazują wypalania chwastów, aby utrzymać pokrywę roślinną przez cały rok. Chroni to glebę przed erozją, ogranicza jej kompaktację oraz zwiększa zawartość materii organicznej, poprawiającej jej żyzność. Działania ochronne w rolnictwie ponadto poprawiają jakość wody, redukują zawartość CO₂ w atmosferze oraz chronią różnorodność biologiczną. Dla potrzeb realizacji projektu zbudowany został system informacji

przestrzennej, wdraża się unijne zasady ekozarządzania i audytu (Eco – Management and Audit Scheme).

W **Polsce** Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 obejmujący trzy osie programowe: rozwój gospodarki rolnej i leśnej, ochronę środowiska oraz jakość życia na obszarach wiejskich – odgrywa istotną rolę w finansowaniu obszarów N-2000 [por. Koreleski 2007]. Bezpośrednie znaczenie mają tutaj płatności rolno-środowiskowe oraz płatności związane z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej, które będą włączone później do Programu.

Programy rolno-środowiskowe opierają się na zasadach tzw. dobrej praktyki rolniczej przyjaznej dla środowiska, jaką rolnik powinien stosować w gospodarstwie – zwany dalej w UE zasadą wzajemnej zgodności (*cross-compliance*). Zasady te dotyczą stosowania nawozów i środków ochrony roślin, sposobu przechowywania nawozów, charakteru zabiegów agrotechnicznych, ochrony gleb, wód, dzikiej fauny, flory i siedlisk.

Program rolno-środowiskowy wspierający obszary N-2000 uruchomiony został wiosną 2008 r. Budżet tego programu wynosi 450 mln euro.

W **Szwecji** obszary N-2000 typowane są przez administrację lokalną, na podstawie tych danych Szwedzka Agencja Ochrony Przyrody tworzy ostateczną listę obszarów. Sieć N-2000 obejmuje ponad 60% terytorium kraju, wcześniej chronione w formie rezerwatów przyrody, parków narodowych itp.

Na małej wyspie o pow. 2,5 km² Stora Karlsö w pobliżu Gotlandii wdrażany jest program odtwarzania siedlisk. Krajobraz wyspy tworzy płaskowyż zbudowany z wapieni koralowych, tworzący w północnej części malownicze klify.

Na wyspie występują bogate pod względem florystycznym łąki, uformowane w wyniku długotrwałego wypasu owiec (storczyki, formacje jałowca na wrzosowiskach itp.).

Utworzony tutaj w 1880 r. rezerwat przyrody, w którym zaniechano całkowicie działań człowieka spowodował nadmierny przerost roślinności – zwłaszcza jałowca, a liczba gatunków związana z otwartymi łąkami gwałtownie spadła.

W projekcie nakierowanym głównie na restytucję otwartego krajobrazu użytków zielonych zaplanowano odkrzaczenie wyspy, głównie z jałowca, usunięcie roślin egzotycznych. Do osiągnięcia tego długoterminowego celu wykorzystano programy rolno – środowiskowe zapewniające ciągłość koszenia łąk i otwarcie krajobrazu na wypas owiec. W 2004 r. 96% areалу wyspy zostało zakwalifikowane do programów rolno-środowiskowych związanych z wypasem owiec [Przeгляд... 2007].

Ograniczono znacznie liczbę turystów odwiedzających wyspę do 300 osób dziennie. Ponad 100 osób znalazło zatrudnienie w ramach całego projektu.

Obecnie we **Wielkiej Brytanii** sieć N-2000 obejmuje ponad 610 obszarów specjalnej ochrony siedlisk (6,5% terytorium) oraz blisko 260 obszarów ochrony ptaków (5,8% obszaru kraju). Obszary N-2000 obejmują głównie tereny użyt-

kowane rolniczo, a ponieważ rolnictwo we Wielkiej Brytanii cieszy się uprzywilejowaną pozycją – obszary objęte ochroną nie mogą bez rekompensaty ustanowić jakichkolwiek ograniczeń w produkcji. Konieczne zmiany w gospodarowaniu na terenach rolniczych odbywa się poprzez zaproponowanie rolnikom przystąpienia do programów rolno-środowiskowych.

Organizacją pozarządową, która udziela porad i konsultacji rolnikom w zakresie ochrony terenów cennych ekologicznie jest we Wielkiej Brytanii FWAG (Farming and Wildlife Advisory Group Limited). FWAG posiada dobrze funkcjonujący serwis doradztwa w 55 regionach i gminach. W ramach wizyt doradców na miejscu identyfikuje się cechy gruntów rolnych, określa ich potencjał przyrodniczy i możliwości produkcyjne, ustalane są aspekty gospodarowania służące optymalizacji planowania środowiskowego. Szczególnie ważna jest pomoc udzielona rolnikowi w przygotowaniu najwłaściwszego programu rolno – środowiskowego.

Dobrym przykładem jest program obszaru Halkyn Moutain (Góra Halkyn) w NE Walii obejmujący pięć wsi zamieszkałych przez 4000 mieszkańców [Przegląd... 2007]. Teren wokół G. Halkyn ma charakter otwarty, o cechach krajobrazu wyżynnego. Od dawna były tu wypasane owce oraz eksploatowano wapień. Obecność wyrobisk stworzyła specyficzne warunki bytowania dla rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Ponad 40% powierzchni terenu stanowią wrzosowiska, 28% suche murawy, 25% pastwiska i łąki.

Wiele terenów było nadmiernie wypasanych przez owce, podczas gdy inne nie były w ogóle wypasane – co spowodowało poważne deformacje w strukturze gatunkowej występujących formacji roślinnych. W ramach programów rolno-środowiskowych połączono zalety użytkowania zasobów naturalnych z dziedzictwem przyrodniczym regionu poprzez edukację ekologiczną, określenie zasad i skali wypasu owiec, pomoc dla biznesu oraz informowanie o planowanych przedsięwzięciach partnerów lokalnych. M.in. zlikwidowano składowisko zużytych pojazdów, zniwelowano wyrobiska po pracy kopalni.

W celu ograniczenia w przyszłości nadmiernego lub niedostatecznego wypasu zaplanowano odtworzenie 50 ha łąk rocznie oraz racjonalizację jego zarządzania na drodze umów z rolnikami. Zakup kolejnych ogrodzeń dla obszarów objętych wypasem jest wspólnie finansowany przez kopalnię.

Dzięki partnerstwu między sferą rolnictwa i kopalnictwa stopniowo osiąga się równowagę pomiędzy dziedzictwem przyrodniczym i przemysłowym Halkyn Mountain.

ZAKOŃCZENIE

Wdrażany w Polsce w latach 2004–2006 Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich, był prekursorem działań prowadzonych aktualnie w ramach Programu o tej samej nazwie. Zawierał on 7 pakietów rolno-środowiskowych, których

realizacja zmieniła sposób myślenia rolników o roli obszarów wiejskich w ochronie bioróżnorodności. Doświadczenia uzyskane w procesie wdrażania planu pozwalają wnioskować, iż program jest trudny, wymaga doradców, ale jest atrakcyjny dla rolników, a dobór pakietów był trafny, z tym że pakiety niskopłatne cieszyły się mniejszym zainteresowaniem.

Wykazano ponadto potrzebę zróżnicowania wymogów i wysokości płatności w zależności od cenności ekologicznej siedliska. W obecnej formie Program odchodzi od dotychczasowych stref priorytetowych, które zastąpiono niejako obszarami N-2000.

Realizacja pakietów rolno-środowiskowych w ramach obecnego Programu napotyka jednak na pewne bariery natury katastralnej. Brakuje bowiem informacji o lokalizacji siedlisk przyrodniczych w dużej skali pozwalającej uwzględnić działki ewidencyjne. Szczegółowa dokumentacja kartograficzna jest częściowa i ograniczona głównie do terenów parków narodowych i rezerwatów przyrody, dla których zgodnie z ustawą o ochronie przyrody opracowuje się plany ochrony. Ponadto konieczne jest prowadzenie szczegółowej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych N-2000, gdyż ich wyznaczanie bazowało głównie na danych archiwalnych.

Z punktu widzenia rolnika – beneficjenta Programu istotna jest zatem informacja o położeniu działek rolnych w stosunku do obszaru N-2000. Wparcie finansowe na tych bowiem obszarach jest wyższe niż w pozostałych częściach kraju.

W związku z powyższym, Ministerstwo Środowiska zleciło uszczególnienie przebiegu granic obszarów na tle działek ewidencyjnych na podstawie zdjęć satelitarnych i lotniczych. W nieodległej przyszłości granice te zostaną zintegrowane z bazą danych systemu identyfikacji działek rolnych (LPIS) prowadzoną przez ARiMR.

Chociaż nie jest łatwo pogodzić skuteczną ochronę różnorodności biologicznej z nieskrepowanym rozwojem gospodarczo-społecznym, programy finansujące projekty rolno-środowiskowe wspierające sieć N-2000 będą miały istotne znaczenie dla ekorozwoju i ochrony bioróżnorodności terenów rolniczych UE.

BIBLIOGRAFIA

- Dyrektywa Rady z 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa nr 79/409/EWG – Dz. Urz. z 25 IV 1979 r. L103, s. 1–18, z późn. zm., 1979 r.*
- Dyrektywa Rady z 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory nr 92/43/EWG – Dz. Urz. z 22.VII.1992 r. L206, s. & - 52, z późn. zm., 1992 r.*
- Koreleski K. *Polish programmes of rural shaping against the background of the EU policy of sustainable development. Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich*. Nr 3. PAN Kraków, s. 37–45, 2007.
- Przegląd dobrych praktyk z krajów UE w zakresie dotychczasowego wdrażania działań na rzecz Natura 2000*. Regionalne Centrum Ekologiczne, Polska, Warszawa 2007.

Krzysztof Koreleski

Prof. dr hab. Krzysztof Koreleski
Katedra Planowania, Organizacji i Ochrony Terenów Rolniczych
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
Al. Mickiewicza 24/28, 30-059 Kraków
Tel. 012 63-40-60; e-mail: koreleski@ar.krakow.pl

Recenzent: *Prof. dr hab. Zbigniew Piasek*